

Реакције на колумну Ђорђа Вукадиновића „Пошетња у чоколадном царству“ објављену у Политици, у којој преовлађује иронија на рачун присталица чланства у ЕУ по сваку цену, нагнале су ме да са аспекта Србина који живи и ради у Словачкој скоро две деценије покушам да сагледам позитивне и негативне стране чланства у ЕУ, као и однос српске елите и јавности према ЕУ.

Поћи ћу од значаја чланства и могућности учлањења Србије у ЕУ у светлу досадашњих евроинтеграцијских процеса. Српска елита види чланство у ЕУ као решење свеколиких проблема Србије (економских, социјалних, цивилизацијских, културних, моралних итд.), као рај на земљи или, за разлику од комуниста, „класно друштво у којем ће свако радити према могућностима, а добијати према потребама“. Оваквом приступу приклонио се с временом највећи број грађана из простог разлога – бољег живота. Уједно, чланство у ЕУ било је таблета за болове изазване накарадном транзицијом и економском политиком постоктобарских влада, које су нанеле ненадокнадиву штету српској привреди и целокупном друштву.

Шта то све Србија треба учинити да би постала чланица ЕУ? Пре свега мора, барем формално, да усклади свој економски, правни и социјални систем с европским нормама, што се своди на преписивање и усвајање прописа ЕУ и не би требало да представља проблем. Морају се придобити старе чланице ЕУ, које након сатанизације Срба и лоших искустава по ступању источноевропских држава у ЕУ (конкуренија јефтине радне снаге, ширење криминала и просјачења), а сада и због глобалне економске кризе, неће бити одушевљене пријемом Србије у своје редове. То се може упоредити са усвајањем европског устава, са тим да нико неће лобирати за Србију.

Које све задатке Србија мора да испуни да би дошла у ситуацију да се одлучује о њеном пријему у ЕУ? Неопходна је потпуна сурадња с Међународним судом правде у Хагу, што значи безусловно изручење Ратка Младића, а то није извесно да је у моћи Србије. Од Србије ће се тражити и признање и сарадња с Косовом и решавање проблема са суседима, који ће, поучени уценом Хрватске од Словеније везаном за границу, постављати своје услове, нпр. кажњавање и спречавање стравичних злочина који се према резолуцији мађарског парламента врше против Мађара у Војводини и са тим у

вези ревизија Тријанона, као и плаћање ратних репарација Хрватској, изручење окривљених за ратне злочине и исправљање неправде према Хрватима из БиХ. Бугарска ће поставити питање вековног угњетавања Бугара на „окупираним“ подручјима. БиХ и наши заједнички евроатлантски пријатељи ће тражити кооперативност у демонтажи дејтонских институција.

Словенија ће тражити суштинску аутономију за Војводину, Санџак и Албанце на југу Србије (Словенија је флексибилна према туђим, а врло тврда према својим националним мањинама). Најмањи проблем ће бити са Румунијом која ће тражити да се Власи укину као национална мањина. То су за сада предвидиви задаци за ступање Србије у ЕУ, а о другима не желим да спекулишем. Из свега наведеног видимо да је учлањење Србије у ЕУ у садашњим околностима теоретска могућност, док обећања владе и председника да ће приступање бити најкасније за неколико година вређају здрав разум. Све то потврђује и недавна изјава немачког канцелара Ангеле Меркел да, осим Хрватске, нема пријема нових чланица и да остатак Балкана иде у чекаоницу, с тим да Турска може добити само привилеговано чланство. Погледајмо шта тај за Србију недостижни циљ пружа чланицама и да ли су погодности вредне сваког жртвовања.

Принципи функционисања ЕУ као заједнице држава су општепознати и није их потребно понављати. Такође, сувишно је говорити о старијим чланицама и њиховом просперитету на плими светске економске експанзије у другој половини 20. века. Стога ћу оценити ефекте учлањења источноевропских држава, које су мање-више имале сличну стартну позицију као Србија, али доста неповољнији третман него старе чланице, што би се сигурно применило и на Србију. Тако је новим источноевропским чланицама припала само половина дотација пољопривреди и онемогућено је слободно кретање радне снаге за одређено време (осим Енглеске и Ирске). Чланице плаћају допринос у кешу за заједнички буџет из којег се потом стварају и фондови ЕУ намењени за дотирање грана привреде и активности које нису приоритет свих чланица. Тако се нпр. финансира градња постројења за пречишћавање воде, а не изградња канализације, путева до села или набавка стројева за мужење оваца. Фондови ЕУ се формирају према потребама развијених чланица и неразвијене земље често нису у могућности да искористе одобрена средства. Највећу корист од привлачења инвеститора су имале нове чланице и то како из ЕУ, тако и изван ЕУ, са тим да су великим инвеститорима давале субвенције које су се писале са осам нула.

Следећа погодност је била та да су Енглеска и Ирска експлоатисале стотине хиљада незапослених из нових земаља чланица, а није безначајан ни број сезонских и радника на црно, што је знатно побољшало трговинске платне билансе. Међутим, најштетнија за нове чланице била је скоро неограничена могућност државе, фирми и грађана за задуживање, што су они бесомучно и користили. Ове државе су истовремено потрошиле

и знатан капитал добијен од приватизације, при чему је све то имало благотворан утицај на раст БДП-а.

Међутим, због избијања светске финансијске кризе у другој половини 2008. године пресушују извори свежег капитала и целокупна економска конструкција у новим чланицама почиње да се љуља. Истовремено се смањују зараде источноевропских радника у старим чланицама и престаје потреба за њима, тако да се чак и враћају, што доводи до смањеног прилива девиза у нове чланице. Не асоцира ли све ово на „балканског тигра“? Треба ли навести бољи пример од суседне Мађарске која се задужила више од 100 милијарди евра, па је од кредита ММФ-а и европских банака у висини од 20 милијарди засада успешно угашен пожар. Остале источноевропске чланице су у мање-више сличној ситуацији.

Симптоматичан је пример Словачке, прозване још „татранским тигром“, која је поред производње милиона аутомобила годишње постала и чланица Еурозоне, а сада јој прети банкрот. О ситуацији у аутомобилској индустрији, која је кичма производње, и последицама по државу не треба посебно говорити. Када се овоме дода да је у Словачкој прецењена круна замењена евром, а да су суседне чланице Мађарска, Чешка и Пољска девалвовале своје валуте и до 40 одсто, постаје јасно зашто Словаци масовно одлазе у куповине код суседа, што доводи до огромних губитака фирми и мањих прихода од ПДВ-а и осталих пореза. Дакле, чланство у ЕУ има многе негативне стране, а не само погодности.

Наступањем глобалне економске кризе добар број иностраних произвођача затворио је своје погоне у источноевропским земљама, а нове инвестиције постају илузија. Како је ЕУ велика породица држава, која као свака породица функционише када има новца, а настају свађе када је криза, неизвесно је какви ће бити односи унутар ЕУ у условима дуготрајне економске кризе.

Дакле, уколико се изложени аргументи узму као исправни (тешко их је побити), чланство у ЕУ, и када би било достигну у догледно време, уопште није решење свеколиких српских проблема. Они који то и сада заговарају су или глупи или непоштени. Ове последње треба разумети јер се тиме одржавају на власти или постижу неке друге циљеве. Као алтернатива евроатлантским интеграцијама требало је затражити подршку и понудити економску сарадњу државама које нису подржале противправну војну акцију наших евроатлантских пријатеља против Србије и до сада нису признале независност Косова (а тих је скоро 150). Отпор великог броја ових држава могао је резултирати њиховим инвестицијама у приватизацију српских фирми, поготово оних

које производе средства неопходна за обављање државних функција (војска, полиција, јавне службе и др.), што би гарантовало наруцбе. Илузија је да српске фирме могу учествовати у светској тржишној утакмици која се одвија у категоријама брендова (које ове немају) или у категорији јефтиних роба (попут кинеске).

Српска владајућа елита је са „разумљивим“ гнушањем одбијала и саму помисао економске сарадње са онима (осим Русије) који нису припадали кругу евроатлантских пријатеља и тако је изгубљено поверење потенцијалних пријатеља. Пример за ово је одбијање сарадње са кинеском компанијом која је хтела да преузме „Заставу“ и ФАП и убаци се на европско тржиште и потписивање уговора са „Фијатом“. Како се на наведеној алтернативи није почело радити правовремено, ова шанса је отишла у неповрат. Због свега тога Србија више нема алтернативу, она је чардак ни на небу ни на земљи.

Покушаји владе и председника државе да покажу зубе својим евроатлантским пријатељима (уместо да им као до сада доносе бачено дрвце) тиме што ће сарађивати с Ираном могу изазвати бес Израела, што није препоручљиво, с обзиром на то да њихови премијери „извлаче уши“ чак и америчким председницима када се не понашају примерено. Када се има на уму да је Србија с омчом око врата и да ММФ сваког тренутка може извући столицу на којој седи, експерти морају брзо објавити да се радило о неукусној шали. Грађани Србије су добили заслужену награду за то што су издржали казну евроатлантских пријатеља, а потом поносно подржали своје слободно изабране представнике на путу без алтернативе.